

Súd: Krajský súd Prešov
Spisová značka: 6Co/139/2017
Identifikačné číslo súdneho spisu: 8116206039
Dátum vydania rozhodnutia: 21. 08. 2018
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Peter Straka
ECLI: ECLI:SK:KSPO:2018:8116206039.1

Uznesenie

Krajský súd v Prešove v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Petra Straku a členov senátu JUDr. Michala Boroňa a JUDr. Viery Kandrikovej, v spore žalobkyne: V. Q., nar. XX.XX.XXXX, bytom T. - W. U., U. XX, právne zastúpená JUDr. Igorom Šafrankom, advokátom, so sídlom Svidník, ul. Sovietskych hrdinov 163/66 proti žalovanému: POHOTOVOSTĚ, s.r.o., IČO: 35 807 598, so sídlom Bratislava, Pribinova 25, o vydanie bezdôvodného obohatenia 680,- Eur a o určenie neprijateľnosti zmluvnej podmienky, o odvolaní žalobkyne proti rozsudku Okresného súdu Prešov č.k. 15C/102/2016-63 zo dňa 09.05.2017 takto

rozhodol:

Zrušuje sa rozsudok vo výroku I. a III. a v rozsahu zrušenia sa vec vracia súdu prvej inštancie na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

odôvodnenie:

1. Pani V. Q. (ďalej aj „žalobkyňa“) podpísala v roku 2009 úverovú zmluvu o spotrebiteľskom úvere 700 Eur od spoločnosti POHOTOVOSTĚ, s.r.o., a to pri odplate za úver v sume 680 Eur, teda sadzbe 97,14 % ročne! Za úver vo výške 700 Eur sa zaviazala zaplatiť istinu 700 Eur a k tomu poplatok vo výške 680 Eur, spolu 1380 Eur, pričom túto sumu aj zaplatila.

2. Žalobkyňa sa podanou žalobou domáha vrátenia odplaty - poplatku vo výške 680 Eur z dôvodu bezúročnosti úveru pre neuvedenie všetkých náležitostí zmluvy.

3. Okresný súd Prešov (ďalej aj „súd prvej inštancie“) si osvojil názor, že zmluva neobsahuje obligatórne náležitosti v zmysle zákona o spotrebiteľských úveroch, čo spôsobuje bezúročnosť a bezpoplatkovosť úveru, poplatok predstavuje 97,14 % navýšenie, dojednanie o administratívnom poplatku predstavuje neprijateľnú zmluvnú podmienku. Žalobu o vydanie bezdôvodného obohatenia zamietol pre premlčanie s odôvodnením, že subjektívna premlčacia doba začala žalobkyňi plynúť už v čase, keď začala preplácať poskytnuté peňažné prostriedky. Uviedol, že: „aj žalobkyňa mala poznať zákony (zákonná fikcia - neznalosť práva neospravedlňuje) a mohla vedieť, že úver nie je výhodný a neplatí splátky v správnej výške (žalobkyňa čerpala u žalovaného 2 úvery). Je nesporne pravdivým fakt, že nároky z bezdôvodného obohatenia nie sú spotrebiteľským vzťahom, a preto sa nežiada prístup súdu zohľadňujúci záujem slabšej strany, ale je potrebné zachovávať rovnosť strán. Súd preto neakceptoval tvrdenie žalobkyne, že sa o bezdôvodnom obohatení žalovaného dozvedela až v júni 2015, pretože toto tvrdenie nemá žiaden vplyv na plynutie premlčacej lehoty. Začiatok plynutia subjektívnej lehoty nezávisí od správania žalobkyne ako dotknutej osoby, ani od udelenia plnej moci advokáta, pre plynutie premlčacej doby sú rozhodujúce skutočnosti nezávislé od vôle subjektov. O zákonných nedostatkoch spotrebiteľskej zmluvy sa žalobkyňa mohla dozvedieť z platnej právnej úpravy a takto hájiť svoje práva.“

4. Zdá sa, že súd prvej inštancie priznal na účely začiatku plynutia subjektívnej doby relevanciu pravidlu, že každý má poznať právo a že aj žalobkyňa už v čase, keď plnila, mala poznať, že plniť nemá.

5. Súd prvej inštancie považoval právo za premlčané aj vzhľadom na uplynutie objektívnej premlčacej doby. Uviedol, že: „žalobkyňa neuniesla dôkazné bremeno ohľadne zavinenia žalovaného vo forme úmyselného bezdôvodného obohatenia. Všeobecný argument ohľadom uzatvárania spotrebiteľských zmlúv i s inými spotrebiteľmi, ktoré neobsahovali obligatórne náležitosti, v dôsledku čoho sa zmluvy považujú za bezúročné a bez poplatkov je právne irelevantný vo vzťahu k preukázaniu existencie úmyslu žalovaného obohatiť sa zo Zmluvy o úvere zo dňa XX.X.XXXX č. XXXXXXXXX“.

6. Žalobkyňa voči výroku o zamietnutí žaloby o vydanie bezdôvodného obohatenia a voči súvisiacemu výroku o trovách konania podala v zákonom stanovenej lehote odvolanie. Uviedla, že konanie subjektu, ktorý dlhodobo a opakovane poskytuje spotrebiteľské úvery sa nedá onačiť inak, než úmyselné konanie vedúce k bezdôvodnému obohateniu tým, že nedáva svoje zmluvy do súladu so zákonom o spotrebiteľských úveroch a požaduje plnenie z neprijateľnej zmluvnej podmienky. Pri posudzovaní začiatku plynutia subjektívnej premlčacej doby podľa § 107 ods. 1 Občianskeho zákonníka je potrebné vychádzať z preukázanej, skutočnej, nie iba predpokladanej vedomosti oprávneného o tom, že na jeho úkor došlo k získaniu bezdôvodného obohatenia a kto ho získal. Navrhla rozsudok v napadnutej časti zrušiť a vec vrátiť súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

7. Žalovaný sa vo vyjadrení k odvolaniu stotožnil s odôvodnením súdu prvej inštancie.

8. Krajský súd v Prešove (ďalej aj „odvolací súd“) preskúmal rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutom rozsahu, ako aj konanie mu predchádzajúce a dospel k záveru, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

9. Ak sa súd v spore so slabšou zmluvnou stranou nevyrovná s inými právoplatnými súdnymi rozhodnutiami v obdobných spoločenských vzťahoch ako je prejednávaná vec a konanie vedie v zásadnom odklone od správneho právneho posúdenia veci, súd tým znemožní stranám sporu procesné prostriedky útoku či obrany. O takýto prípad ide nepochybne aj vtedy, ak sa konajúci súd vôbec nevenoval možnému úžerníckemu charakteru skúmanej spotrebiteľskej zmluvy.

10. V predmetnej veci ide o nárok z porušenia práva z úverovej zmluvy a za obdobné spoločenské vzťahy tak možno považovať úverové vzťahy a prirodzene aj odplatu - poplatok, o ktorej vrátenie ide aj v predmetnej veci (97,14 %, t.j. 680 Eur).

11. V zmysle zmluvy sa žalobkyňa zaviazala zaplatiť poplatok v celkovej výške 680 Eur. Predmetný poplatok je v zmysle bodu 12 VPPÚ tvorený z 1/3 úrokom a z 2/3 administratívnym poplatkom. Odvolací súd konštatuje, že je za hranicou rozumného úsudku, aby administratívny poplatok vo výške 453,33 Eur, teda presahujúci 64 % sumy poskytnutého úveru (700 Eur) sledoval reálne výdavky spojené s poskytnutím úveru. Za stavu, kedy bol spotrebiteľ v zmysle zmluvy povinný zaplatiť veriteľovi okrem úroku aj administratívny poplatok vo 453,33 Eur, je dôvodné dospieť k záveru, že tento administratívny poplatok v skutočnosti predstavuje odplatu za poskytnutie úveru, a teda jeho podstata a účel je rovnaký ako je to pri úroku.

12. Súdny vrátane najvyšších súdnych inštancií všeobecného a ústavného súdnictva sa otázkou úžernej ceny úverového právneho úkonu už v minulosti zaoberali. Nemali by byť žiadne pochybnosti o tom, že v demokratickej spoločnosti je úžernícka odplata v úverových vzťahoch absolútne netolerovateľná a že odporuje dobrým mravom (porov. „Nemohou byť žiadne pochybnosti o tom, že nepriemerné vysoké úroky sjednané pri peněžité půjčce jsou považovány za odporující obecně uznávaným pravidlům chování“ NS ČR 21Cdo1484/04). Za určitých okolností dokonca problém nadobúda trestnoprávny rozmer (porov. NS ČR sp. zn. 3 Tdo 225/2012).

13. Rovnako by nemali existovať pochybnosti o tom, že na absolútnu neplatnosť úžerného právneho úkonu alebo v časti úžerného plnenia sa pre rozpor s dobrými mravmi prihliada aj bez návrhu (porov. Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci 1MCdo 1/09 pri úrokoch 60% „Dohoda o výške úrokov musí byť v súlade s ustanovením § 39 Občianskeho zákonníka, teda nesmie sa priečiť dobrým mravom. Právny úkon postihnutý takouto vadou je absolútne neplatný“.)

14. Obdobne Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci 5Cdo26/11 pri úrokoch 48 % uviedol, že „Dohoda o výške úrokov totiž musí byť v súlade s ustanovením § 39 Občianskeho zákonníka, teda nesmie sa priečiť dobrým mravom. Právny úkon postihnutý takouto vadou je absolútne neplatný.“

15. Pre zmenu z českého právneho prostredia Ústavný súd Českej republiky vo veci US ČR I.ÚS 3308/16 uviedol „Při posuzování, zda v tom kterém případě došlo k nepřipustné lichvě, musí civilní soudy do svého rozhodování promítnout ústavní principy spravedlnosti, přiměřenosti a ochrany slabší smluvní strany. V projednávané věci však Ústavní soud konstatuje, že závěry, k nimž okresní a krajský

súd v napadených rozhodnutiach dospely, navíc bez náležitého vysvětlení, tyto principy neodrážejí a neposkytují stěžovatelce ochranu před společensky nebezpečnou lichvou.

16. Žalovaným požadovaná odplata za úver takmer 97,14 % ročne je úplne drastická a v demokratickej spoločnosti neakceptovateľná. Takéto úroky mali viesť súd k správne vedeni procesu a adekvátnemu právne posúdeniu skutku.

17. Samotný súd prvej inštancie v rozhodnutí konštatoval, že dojednanie o poplatku vo výške 680 Eur odporuje princípu dobrých mravov, je neprijateľnou zmluvnou podmienkou. S uvedeným záverom sa odvolací v plnom rozsahu stotožňuje. Dôležité však bude opätovné posúdenie premlčania.

K premlčaniu

18. Súd prvej inštancie vychádzal zo správneho ustanovenia § 107 OZ, na ktoré odvolací súd odkazuje a pri objektívnej dobe aj správne stanovil jej začiatok od momentu, kedy došlo k plneniu zo strany žalobkyne.

19. Pokiaľ však ide o otázku úmyslu obohatiť sa na neprimeranom poplatku, odôvodnenie aplikácie trojročnej objektívnej premlčacej doby zo strany súdu prvej inštancie je na úkor preskúmateľnosti. Ani táto časť rozsudku neprispela k posilneniu spravodlivého procesu (nepreskúmateľnosť). Rozsudok by mal dať presvedčivú odpoveď na otázku, ako je možné „len z nedbanlivosti“ požadovať úžernú odplatu vo výške viac ako 97 % ročne (úžerničime, ale len z nedbanlivosti). Rozsudok nesmie postrádať zdravý logický úsudok a v tomto smere sa súd musí vyrovnáť s požiadavkou podnikania s odbornou starostlivosťou vo finančných službách, ktoré čo do nepriaznivého dopadu na súkromie občanov sú veľmi časté. Je dôležité zohľadniť názor mienky odbornej i laickej verejnosti k takejto výške úrokov z hľadiska dobrých mravov, ktorými sú pravidlá správania, ktoré sú v spoločnosti v prevažnej miere uznávané a sú súčasťou fundamentálneho hodnotového poriadku (porov. pre zmenu aj rozhodnutie KS v Ostrave vo veci Profi Credit 16Cm944/2010, cit., „Řízením bylo jednoznačně prokázáno, že smlouva o revolvingovém úvěru č. xxxxxxxxxxxx ze dne 19. 10. 2009 uzavřená mezi žalobcem a žalovaným č. 2 jakožto dlužníkem je absolutně neplatná pro rozpor s dobrými mravy podle § 39 občanského zákoníku. Soud ze zákona a z úřední povinnosti (ex officio et ex lege) hodnotí platnost právních úkonů. Příčinou rozporu s dobrými mravy je skutečnost, že výše roční procentní sazby nákladů (RPSN) u této smlouvy o úvěru činí 96,31%, jde tak o nepřiměřeně vysoké, nebo-li lichvářské úroky. Soudu je z jeho činnosti známo, že nejvyšší bankovní úroky u srovnatelných úvěrů činí maximálně 20 % ročně, sjednaný úrok v projednávané věci je však téměř 5x vyšší, podle setrvalé judikatury nejvyššího soudu ČR je čtyřnásobek maximálního bankovního úroku považováno za odůvodnění právního závěru, že jde o ujednání, které je v rozporu s dobrými mravy a tedy absolutně neplatné podle § 39 občanského zákoníku (srovnej např. rozsudek nejvyššího soudu ČR z 15.12.2004 sp. zn. 21 Cdo1484/2004)". Alebo aj závery tunajšieho súdu , napr. vo veci 6Co 150/2015 a iné.

20. Kým pre objektívnu dobu by mal byť okamih jej začiatku nepochybný (čas platenia poplatku zo strany žalobkyne) a otázna je už len dĺžka objektívnej premlčacej doby, tak pri subjektívnej premlčacej dobe bude dôležité zistenie, kedy sa žalobkyňa dozvie o tom, že sa žalovaný na jej úkor bezdôvodne obohatil a v akej výške.

21. V danej právnej veci bezdôvodné obohatenie vzniklo z neprijateľnej zmluvnej podmienky (poplatok) ako aj z dôvodu bezúročnosti a bezpoplatkovosti úveru v dôsledku absencie obligatórnych náležitostí zmluvy v zmysle zákona o spotrebiteľských úveroch. Doposiaľ nebola prekonaná judikatúra súdneho dvora Európskej únie o existencii nezanedbateľného nebezpečenstva, že priemerný spotrebiteľ nepoukáže na neprijateľnosť zmluvnej podmienky v čase jej uzatvárania (porov. spojené prípady C-240 až 244/98). Tým sa ale zákonite natíska otázka, že ak takéto obavy existujú v čase vzniku zmluvy, o čo menšie obavy existujú v čase, keď spotrebiteľ vykonáva reálne plnenie z takejto zmluvnej podmienky. Zdá sa, že je tu rovnaké nebezpečenstvo a reálny život to potvrdzuje, že spotrebiteľia platia z nevedomosti správne aplikovať právo.

22. Je úplne logické sa domnievať, že spotrebiteľia by asi sotva platili, ak by mali vedomosť, že platiť nemajú. Nie sú však chránení neobmedzenú dobu, ale len kým im neuplynie objektívna premlčacia doba, ktorá začína plynúť bez ohľadu na to, či sa dozvedeli o bezdôvodnom obohatení a o tom, kto sa na ich úkor obohatil.

23. Odvolací súd preto zásadne nemôže súhlasiť s názorom súdu prvej inštancie, že už v čase, kedy došlo k plneniu nad rámec poskytnutej čiastky, žalobkyni začala plynúť premlčacia doba (arg. slovo „došlo“ ako relevantné no pri objektívnej premlčacej dobe ;§ 107 ods.2 OZ). Názor, že žalobkyni začala plynúť subjektívna doba dňom, keď zaplatená čiastka presiahla čiastku poskytnutú žalobkyni, je problematický aj z dôvodu, že subjektívna doba by tak začala plynúť skôr, ako vôbec k obohateniu o odplatu došlo. Žalobkyňa platila v splátkach istinu a poplatok (nie najprv istinu a po jej splatení poplatok).

24. Zdá sa, že viaceré súdy posudzujú začiatok subjektívnej premlčacej doby už od času, kedy spotrebiteľ plní s odôvodnením, že má poznať právo, a preto už v tom čase sa spotrebiteľ dozvedá o bezdôvodnom obohatení. Odvolací súd sa s týmto názorom nestotožňuje. Každý je povinný poznať právo, no nikomu nemožno nanútiť povinnosť, aby to právo vedel aj správne aplikovať.

25. Zákon pre začiatok plynutia subjektívnej premlčacej doby predpokladá to, kedy sa dotknutá osoba dozvedela o bezdôvodnom obohatení a kto ho získal. Nie teda čas, od kedy sa dozvedieť mala a mohla s poukazom na to, že mala poznať právo. Právny poriadok slova „vedieť mal a mohol“ pritom obsahuje v iných prípadoch, no na účely začiatku premlčacej doby ich nestanovil.

26. Existuje preto obava, že nedôsledným výkladom zákonného termínu „ dozvie“ sa, potiera rozdiel medzi objektívnou a subjektívnou dobou. Najzávažnejšie negatívne následky by nastali v prípade rozumovo menej vyspelých osôb, ktorým by sa nanútila povinnosť poznať aplikáciu práva bez ohľadu na úroveň ich mysle (OGH 3Ob592/77 „Na slabomyslenosť podľa § 879 Abs 2 Z 4 ABGB je potrebný menší stupeň slabosti mysle ako taký, ktorý má za následok nesvojprávnosť“).

27. Inými slovami povedané, nemožno prikázať všetkým bez rozdielu úrovne mysle byť „advokátom“, aj keď ani u advokátov nemožno vylúčiť, že sa o bezdôvodnom obohatení dozvedia až s odstupom času po vykonaní plnenia.

28. Relevanciu má teda to, od kedy sa dotknutá osoba dozvie, že plniť nemala a nie že plnila. Z nateraz zisteného skutkového stavu vyplýva, že žalobkyňa mala viacero úverov, a že s odstupom času po tom, ako zaplatila spornú odplatu, kedy jej však neustále chodili upomienky od žalovaného, sa obrátila na p. Y., Združenie na ochranu občana spotrebiteľa HOOS. V spise sa nachádza aj listina s hlavičkou združenia obsahujúca všeobecné upozornenie na rôzne vady zmluvy vrátane neprimeraných úrokov. O tejto listine sa dá usudzovať, že združenie ju používa vo viacerých prípadoch aj u iných spotrebiteľov.

29. Ako vyplýva z početných rozhodnutí súdov, pre začiatok plynutia subjektívnej doby je rozhodujúce poznanie skutkových okolností (ani nie tak právneho posúdenia), no okolností nie zo zmluvy, ale okolností z porušenia práva, v danom prípade z bezdôvodného obohatenia (okolnosť, že došlo k porušeniu zákona, o výške bezdôvodného obohatenia a príčinnej súvislosti medzi prvými dvoma okolnosťami). Zdá sa teda, že nepostačujú pochybnosti, ale „dozvedenie“ sa o skutkových okolnostiach bezdôvodného obohatenia.

30. Ak z dokazovania nevyplývajú nové skutočnosti, zdá sa, že žalobkyňa sa dozvedela o tom, že plniť nemala až s odstupom času a do úvahy prichádza združenie.

31. V doterajšom konaní sa súd nevyrovnal s inými právoplatnými súdnymi rozhodnutiami v obdobných spoločenských vzťahoch ako je prejednávaná vec a konanie viedol v zásadnom odklone od správneho právneho posúdenia veci s dopadom na procesné strany a ich právo na spravodlivý proces. To bol aj dôvod pre zrušenie rozsudku v napadnutom rozsahu a vrátenie veci na ďalšie konanie a nové rozhodnutie (§ 389 ods.1 písm. b) CSP).

32. Úlohou súdu prvej inštancie bude:

- priznať princípu ochrany slabšej zmluvnej strany právnu silu ústavného princípu (Ústavní soud připomíná, že v jeho judikatuře již byla ochrana slabší smluvní strany shledána principem ústavněprávního významu, jímž se orgány veřejné moci mají v aplikační praxi povinnost řídit. Tento princip je obzvláště akcentován v oblasti právních vztahů specifického charakteru, jako jsou spotřebitelské smlouvy, vztahy vyplývající z pracovního, směnečného či nájemního práva, apod. [rov. např. nález sp. zn. II. ÚS 2164/10 ze dne 1. 11. 2011 (N 187/63 SbNU 171), usnesení sp. zn. III. ÚS 3436/12 ze dne 19. 3. 2013, dále např. nálezy sp. zn. I. ÚS 3512/11 ze dne 11. 11. 2013, sp. zn. III. ÚS 562/12 ze dne 24. 10. 2013 a sp. zn. II. ÚS 1774/14 ze dne 9. 12. 2014 (N 221/75 SbNU 485)]. Cílem je nahradit formální rovnost smluvních stran rovností materiální. Od vstupu České republiky do Evropské unie se zásada účinné ochrany spotřebitele promítá do českého právního řádu také prostřednictvím evropského práva, v němž jsou jejím právním základem ustanovení Smlouvy o fungování Evropské unie a článek 38 Listiny základních práv Evropské unie, prováděné celou řadou směrnic.

- zaoberať sa nepriamym úmyslom žalovaného nadobudnúť od žalobkyne predmetné úžerné plnenie (vedel, že dojednáva spoločensky neprijateľnú odplatu a pre prípad, že sa tak stane, bol s tým uzrozumený) aj vo svetle rozhodnutí súdov k neprimeranosti úrokov, a teda vytvoriť najmä pre žalovaného priestor na procesnú obranu,
 - umožniť stranám procesné práva v súvislosti s novým názorom na začiatok premlčacej doby, novo posúdiť subjektívnu premlčaciu dobu od momentu, kedy sa žalobkyňa dozvedela o relevantných skutkových okolnostiach pre podanie žaloby, a teda o skutku nie zo zmluvy, ale o skutku z porušenia práva, a teda o všetkých skutkových zložkách bezdôvodného obohatenia (neprijateľnosť klauzuly o poplatku, bezúročnosti a bezpoplatkovosti, výšku do úvahy prichádzajúceho bezdôvodného obohatenia a príčinnú súvislosť) tak, aby mohla podať žalobu (napr. rozsudok NS SSR sp. zn. Cpj 37/98 - R 1/1979, NS ČR sp. zn. 33Odo306/2005, NS ČR sp. zn. 25Cdo 3306/2007, mutatis mutandis NS ČR sp. zn. 33Cdo 83/2004). Teda nielen o pochybnostiach o tom, čo žalobkyňa tušila, ale o skutočnej, nie predpokladanej vedomosti o skutku z porušenia práva. V rámci aplikačnej praxe súdov sa vyskytli prípady, že sa upozornenie združenia antidatovalo, pričom relevanciu má čas skutočného času, kedy sa žalobkyňa dozvedela o bezdôvodnom obohatení. Bude preto dôležité vytvoriť procesný priestor aj pre procesnú obranu žalovaného k tvrdeniu žalobkyne a predloženým dôkazom.
 - súd rozhodne aj o trovách odvolacieho konania (§ 396 CSP).
33. Súd prvej inštancie je viazaný právnym názorom odvolacieho súdu (391ods.2 CSP).

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu odvolanie nie je prípustné.

Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 C.s.p.) v lehote dvoch mesiacov od doručenia rozhodnutia odvolacieho súdu oprávnenému subjektu na súde, ktorý rozhodoval v prvej inštancii. Ak bolo vydané opravné uznesenie, lehota plynie znovu od doručenia opravného uznesenia len v rozsahu vykonanej opravy (§ 427 ods. 1 C.s.p.).

Dovolateľ musí byť s výnimkou prípadov podľa § 429 ods.2 v dovolacom konaní zastúpený advokátom. Dovolanie a iné podania dovolateľa musia byť spísané advokátom (§ 429 ods. 1 C.s.p.).

V dovolaní sa popri všeobecných náležitostiach podania uvedie, proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu sa toto rozhodnutie napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne (dovolacie dôvody) a čoho sa dovolateľ domáha (dovolací návrh) (§ 428 C.s.p.).